

مطالعه تطبیقی موزه ایران باستان و موزه بابل و نقش آنها در ارتقاء آگاهی کودکان برای حفاظت از آثار تاریخی با رویکرد تربیتی

عطیه نتاج مجد^۱، فاطمه امیدبخش امیری^۲

^۱ عضو هیأت علمی مؤسسه آموزش عالی طبری بابل (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنر؛ مؤسسه آموزش عالی طبری بابل

چکیده

موزه های سراسر جهان، بخشی از هویت هر کشوری را در عرصه های هنری، علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مشخص می کنند. حفاظت و نگهداری از آثار تاریخی، امری کاملاً ضروری است؛ چون، آثاری که توسط گذشتگان، طی سالیان متمادی، خلق شده و تکامل بخشیده شده است، زیربنای آینده ی انسان ها را تشکیل می دهد؛ بطوریکه عمده وظایف نسل های مختلف؛ چون، پیشینیان، حفاظت و شناخت اساسی آثار تاریخی و در نظر گرفتن مکان مناسب برای چنین آثار می باشد. در این مقاله سعی شده است که شباهت ها و تفاوت های عملکرد موزه بابل و موزه ایران باستان مطالعه شود. پژوهش به روش توصیفی تطبیقی در جهت نقش موزه در ارتقاء آگاهی کودکان برای حفاظت و نگهداری آثار تاریخی، از طریق گردآوری اطلاعات کتابخانه ای، اسنادی و میدانی صورت گرفته است. اهداف تحقیق حاضر بر این است که با ارائه ی طرح نوین، هم آثار تاریخی را برای کودکان، با مفهوم نموده و هم با آموزش های لازم، آنها را در حفاظت آثار باستانی، ترغیب و تشویق کرده تا این آموزش ها در ذهن آنها ریشه دوانیده و در افکار، رفتار، کردار و اعمالشان متبلور گردیده و در انتقال دانست خود به نسل های بعدی مبادرت ورزیده تا دنیا را جایی برای بهتر زیستن در سایه ی میراث، هویت و فرهنگ خود، توأم با صلح جهانی تبدیل کنند. منظور از کودکان عبارتند از: گروه سنی ب (سال های آغاز دبستان - کلاس های اول، دوم و سوم) و گروه سنی ج (تا پایان دبستان - کلاسهای چهارم، پنجم و ششم).

واژه های کلیدی: مطالعه تطبیقی، حفاظت و نگهداری، آثار تاریخی، موزه، کودکان (گروه سنی ب و ج)

مقدمه

حفاظت، نگهداری و شناختِ اساسی اموال تاریخی و فرهنگی یکی از وظایف ما در عصر کنونی است. موزه مکانی، آموزشی و فرهنگی و یکی از اصلی ترین ارکان جامعه است که اشیاء را به تماشا می گذارد و ارزش های معنوی آن را به بازدید کنندگان می شناساند. «فوکو» متفکر، تاریخ دان و فیلسوف فرانسوی، مکان را به سه دسته تقسیم می کند: آرمان شهر یا یوتوپیا که وجود خارجی ندارد؛ اما، همه چیز در آن فضای خیالی در اوج آرمان گرایانه خود قرار دارد. دیستوپیا یا مکان آشوب که این فضا هم مانند آرمان شهر، وجود خارجی ندارد و هیچ چیز در آن درست نیست و در مقابل آرمان شهر قرار دارد. هتروتوپیا یا دگر آرمان شهر به مکانی تعلق دارد که وجود خارجی دارد؛ اما، متفاوت است. موزه ها و کتابخانه ها، حکم دگر آرمان شهر را دارند؛ چرا که زمان در آنها هیچ گاه از انباشتن باز نمی ماند و هیچ گاه از اوج خود فراتر نمی رود» (فوکو، ۱۳۸۴: ۱۲). از این رو، موزه ها در آموزش های لازم در مقوله ی حفاظت و نگهداری آثار تاریخی و فرهنگی به منظور ارتقاء سطح آگاهی عموم مردم، به ویژه کودکان، توانایی ویژه ای دارند. به خصوص، اگر آموزش، بر اساس آموزش صحیح و داستان گونه باشد، تأثیر عمیق بر روی ذهن کودک بر جای گذاشته، بنحوی که آنها هم محافظ و نگهبان آثار تاریخی باشند و هم مروج آنها. آثار تاریخی، این سرمایه پر ارزش و میراث گرانبها، متعلق به همه است و همگان نیز باید در حفاظت و نگهداری آن با بهره گیری از آموزش های لازم، کوشا باشند؛ به دیگر سخن، «اشیای تاریخی، حامل بار اطلاعاتی بسیاری هستند که برای افراد معمولی جامعه، ارزشمند نیستند؛ اما، برای یک باستان شناس و یا مورخ تاریخ، بسیار حائز اهمیت می باشند. یک استخوان تاریخی، یک تکه پارچه پوسیده شده از هزاران سال پیش و یا در مورد بنا، یک تپه باستانی، جنبه زیبایی و هنری خاصی ندارند؛ بلکه، دارای یک قدمت تاریخی می باشند که می توان با استفاده از علم روز و بکارگیری دانش، اطلاعات بسیاری از دوران تاریخی را بیرون کشیده و دانش تاریخی بشر را افزایش داد. ارزش غالب این شی، تنها به تاریخی بودن آن بستگی دارد؛ یعنی ارزش هنری آن در طول زمان کاسته و ناپدید شده است و اثر، به بازمانده قلیلی از ماده اولیه که آن را می ساخت، نقصان پیدا کرده است» (برندی، ۱۳۸۸: ۶۱).

بیان مسأله

موزه از مهمترین اماکن نمایش اشیاء تاریخی است که می توان آن را در زمره شاخص ترین محل آموزشی در مقوله حفاظت از اشیاء تاریخی به شمار آورد؛ این آموزش، چه برای یک کودک دبستانی باشد و چه برای یک بزرگسال. بر این اساس، با بررسی نقش مهم موزه و یافتن علل و عواملی که سبب گردیده این مکان خاص، مورد توجه قرار گرفته است، امری لازم و ضروری به نظر می رسد. در پژوهش حاضر، مطابقت عملکرد دو موزه و چگونگی نقش آنها در ارتقاء آگاهی کودکان برای حفاظت از آثار تاریخی به عنوان مسأله اصلی بیان شده است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

موزه، نقش اساسی در آموزش تمام قشر جامعه به ویژه کودکان در امر حفاظت از اشیاء تاریخی دارد؛ لذا، اهداف این پژوهش را می توان چنین عنوان نمود:

موزه، چه نقشی می تواند در عرصه های هنری، آموزشی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی داشته باشد. به چه شیوه هایی ممکن است به کودکان در جهت حفاظت از اشیاء تاریخی آموزش داد. چه لزومی دارد حفاظت و نگهداری آثار به کودکان

آموزش داده شود. چگونه کودکان می توانند نقش مهمی در حفاظت از اشیاء تاریخی ایفا کنند. چگونه می توان مقوله صلح و آشتی را در فضای موزه به کودکان انتقال داد. برای حفظ این همه آثار تاریخی و هنری موجود در کشور چگونه باید رفتار کرد.

سؤالات کلیدی پژوهش

الف) ویژگیهای موزه چیست؟ ب) آیا جنسیت کودکان در بازدید از موزه و جذب آنها در انواع آثار باستانی که به نمایش درآمده است، تأثیر خصوصی دارد؟ ج) چه راهکارها باید در نظر گرفت تا بازدیدکنندگان بیشتری، جذب موزه شوند؟ د) چه تفاوت ها و تشابه هایی در عملکرد موزه ها وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش بر اساس ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی می باشد و گردآوری مطالب به روش میدانی، تجربی، کتابخانه ای و مطالعه مقالات است. علیرغم همه کوششهایی که انجام شده، نگارنده، تحقیق را خالی از لغزش و نارسایی نمی بیند و خود را از نقد، راهنمایی و آموختن بی نیاز نمی داند.

پیشینه پژوهش

افرادی که در حوزه ی تخصصی کودک و آثار تاریخی و فرهنگی گام برداشته و موفقیت قابل توجه ایی بدست آورده باشند، بیشتر از تعداد انگشتان دست نمی باشد و «تخستین تلاش برای آموزش میراث فرهنگی به کودکان از روز جهانی کودک در سال ۱۳۷۷ در معاونت معرفی و آموزش وقت سازمان میراث فرهنگی آغاز شد و روز کودک برای اولین بار در تقویم فرهنگی سازمان جای گرفت» (کفاش زاده، ۱۳۹۸: ۲۰). پژوهشگر در راستای تحقق نگارش پژوهش فوق و برای یافتن پیشینه موضوع مربوطه، کتاب و مقالات را که تا حد امکان هم سو با موضوع مطرح شده باشد، مطالعه نموده است که در ذیل مهمترین آن ذکر می گردد.

- کفاش زاده، لیل؛ کودک و میراث فرهنگی؛ پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری؛ ۱۳۹۸.

- نفیسی، نوشین دخت؛ موزه داری؛ تهران، انتشارات سمت؛ سازمان میراث فرهنگی کشور (پژوهشگاه)، بهار ۱۳۸۰.

- سیورت، آدلاید؛ وبژگی موزه کودکان و نوجوانان در چیست؟؛ حسین احمدی (مترجم)؛ نشریه موزه ها، شماره شانزدهم، شماره پیاپی سی و هفتم؛ زمستان ۱۳۸۲.

- معتمدی، اسفندیار (۱۳۸۸)؛ موزه و کودک؛ نشریه موزه ها؛ شماره شانزدهم، شماره پیاپی سی و هفتم؛ زمستان ۱۳۸۲

شناخت کلی موزه و تاریخچه آن در جهان و ایران

جامع ترین تعریف موزه را شورای بین المللی موزه ها (ایکوم) بیان کرد که در اساسنامه اش (مصوب یازدهمین مجمع عمومی ایکوم، مورخ ۱۴ ژوئن ۱۹۷۴ م. - کپنهاک) در فصل دوم (ماده ۳) آمده است:

«موزه، مؤسسه ای است دائمی و بدون هدف مادی که درهای آن به روی همگان گشوده است و در خدمت جامعه و برای پیشرفت آن فعالیت می کند. هدف آن تحقیق در مورد شواهد بر جای مانده انسان و محیط زیست او، گردآوری، حفظ و ایجاد ارتباط بین این آثار به ویژه به نمایش گذاردن آنها به منظور بررسی و بهره وری معنوی می باشد». (بحرالعلومی، ۱۳۸۲: ۹).

وظایف موزه و انواع آن

«موزه، سه وظیفه اصلی دارد: ۱- حفظ و نگهداری؛ ۲- تحقیق و جستجو؛ ۳- برقراری ارتباط. حفظ و نگهداری، شامل گزینش و جمع آوری آثار فرهنگی و مرقت از آنها می شود. تحقیق و جستجو و تهیه اسناد است که بستر لازم برای تحقیق و جستجو به شمار می آید. برقراری ارتباط نیز شامل تمام فعالیت های متنوعی است که در جهت فراهم ساختن زمینه برای تعامل با عموم به کار گرفته می شوند؛ از جمله آنها می توان به برنامه های آموزشی در نظر گرفته شده برای گروه های سنی متفاوت، برگزاری نمایشگاه ها، راه اندازی انتشارات، ایجاد پایگاه های اینترنتی، برنا ی چند رسانه ای و غیره اشاره کرد.» (کابرال، ۱۳۸۲: ۱۵).

از معروف ترین موزه های جهان می توان به موزه لوور پاریس، موزه ارمیتاژ سن پترزبورگ، بریتیش موزیوم در لندن اشاره کرد. در میان مهمترین موزه هایی که در ایران وجود دارد، می توان موزه ایران باستان، موزه آذربایجان، موزه رضا عباسی، موزه آبگینه، موزه فرش، مؤسسه فرهنگی موزه های بنیاد شامل (موزه زمان، موزه پول، موزه کاخ رامسر، موزه خودروهای تاریخی ایران)، موزه هنرهای معاصر (که به کوشش شهپانو فرح پهلوی تأسیس شد)، کاخ موزه نیاوران و موزه اداری و محیط زیست او، گردآوری، حفظ و ایجاد ارتباط بین این آثار به ویژه به نمایش گذاردن آنها به منظور بررسی و بهره وری معنوی می باشد.» (صمدی رندی، ۱۳۷۷: ۲۴۰) و در ماده ۴ این فصل آمده است: «علاوه بر موزه هایی که بدین ترتیب تعیین گردیدند، ایکوم موارد مشروحه زیر را نیز مشمول تعریف یاد شده بالا تشخیص می دهد:

الف- مؤسسات حفظ و نگهداری و تالارهای نمایشی که پیوسته به وسیله کتابخانه ها و مراکز بایگانی، نگاهداری و تأمین می شوند.

ب- مؤسساتی از قبیل باغهای حیوان شناسی، گیاه شناسی، نمایشگاه جانوران زمینی و موجودات آبی و غیره که نمایشگر نمونه های موجوداتی زنده می باشند.

ت- ذخائر طبیعی

ث- مراکز علمی و نمایشگاه های فضایی» (همان، صص. ۲۴۱-۲۴۰).

و نیز در ماده ۵ آن، در مورد حرفه موزه داری می گوید: «حرفه موزه داری، مربوط به کلیه اعضای موزه ها یا مؤسسات مشروح در ماده ۳ و ۴ می باشد که دارای آموزش دانشگاهی با تخصصی فنی یا تجارب علمی معادل آن بوده و به قوانین اساسی آیینی حرفه ای اعتقاد دارند» (همان، ص. ۲۴۱).

«موزه در زبان یونانی به معنای «معبد یا درخت زار الهگان شعر و موسیقی و هنر» اشاره به محلی ویژه دارد که در طول تاریخ، نه تنها اشیاء موجود در آن تغییر کرده؛ بلکه، از نظر معماری و ساختمانی نیز برای جای دادن مجموعه های تخصصی به شکل های مختلف در آمده است. مثلاً: شکل ساختمانی ویژه ای برای هر کدام از مجموعه های خزاین جواهرات سلطنتی، جعبه های قلمزنی شده، تالار عکس و نیز تالار هنر پدید آمد. اسامی به اتاق ها و فضاهای جداگانه ای اشاره دارند که مجموعه های مشخصی را عاصه می کنند که برای بازدید عمومی به منظوهای پژوهش و آموزش و البته همیشه به صورت نمایشگاه باز هستند» (سیورت احمدی، ۱۳۸۲: ۸).

لغت نامه دهخدا: موزه . [ز] (فرانسوی ، ا) جای مخصوص عتیقه جات . گنجینه . متحف . (یادداشت مولف). مکانی که مجموعه بزرگی از آثار باستانی و صنعتی و چیزهایی گرانبها را در آن به معرض نمایش میگذارند و هنرمندان از آن استفاده می

کنند. کلمه موزه را فرانسویان از لغت یونانی گرفته اند. موزه نام تپه ای بوده است در آتن که در آن عبادتگاهی برای موزها که نه خداوند زن بوده اند ساخته شده بود. (لغات فرهنگستان).

تعریف موزه در فرهنگ لغات معین: مجموعه آثار باستانی، محلی که آثار باستانی را در آن نگهداری کنند. در جهان موزه های معروف بسیار است؛ چون موزه لوور در فرانسه و موزه بریتانیا در لندن و موزه بررا [بِر] در میلان و موزه متروپولیتن در امریکا و نیز در لنین گراد و ایتالیا و دیگر ممالک جهان. در قطعنامه ی شماره ۵ دوازدهمین مجمع عمومی کمیته ی بین المللی موزه ها ایکوم (ICOM) که در ۲۸ مه ۱۹۷۷ میلادی در مسکو برپا شد، روز ۱۸ مه برابر با ۲۸ اردیبهشت به عنوان روز جهانی موزه ها اعلام شد.

تاریخچه موزه در جهان

«در پایان سده چهارم و آغاز سده سوم پیش از میلاد مسیح، بطلمیوس اول از سرداران اسکندر مقدونی در کنار کاخ مسکونی خود در شهر اسکندریه جایی را به نام «موزه» مشتمل بر یک دانشگاه بزرگ، کتابخانه، آزمایشگاه، رصدخانه و باغ گیاهان و جانوران تأسیس کرد ولی بعد از بطلمیوس این فکر دنبال نشد و از این موزه فقط اشاره هایی در کتابها باقی مانده است. استفاده از آثار هنری در روم باستان به نحو دیگری بود. سرداران رومی نخبه غنایمی را که در جنگ ها به دست می آوردند در شهر رم در پارک ها و حمام ها و سایر اماکن عمومی در معرض نمایش می گذاشتند و مردم از آن ها دیدن می کردند. در اماکن مذهبی مشرق زمین و کلیساهای مسیحی در مغرب زمین انواع مختلفی از اشیای کمیاب از قبیل جواهرات و زیورها، سلاح های جنگی مزین به سنگ های گران بها و پارچه های گران بها نگهداری می شد. در سال ۱۶۸۳ م. موزه آشمولین در شهر آکسفورد و در سال ۱۷۵۰ م. در کاخ لوکزامبورک، بخشی از مجموعه سلطنتی در معرض بازدید مردم قرار گرفت و در نخستین سال انقلاب کبیر فرانسه، موزه لوور افتتاح گردید» (نفیسی، ۱۳۸۰: ۴-۷).

«سده های نوزدهم و بیستم میلادی، شاهد تحولات اساسی و بنیادی و استقبال شدید مردم از موزه هاست. از آغاز سده نوزدهم به موزه و نقش سازنده آن در جوامع مختلف پی برده شد و موزه های گوناگونی در نقاط مختلف جهان فعالیت خود را شروع کردند. از این پس موزه ها جنبه علمی پیدا کردند و آموزش یکی از کارکردهای آن ها شناخته شدند لذا موزه های تخصصی مانند شیشه، منسوجات و قالی، ابزار موسیقی، زندگی نویسندگان و هنرمندان نیز به موارد گذشته افزوده شد. پس از جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ میلادی) تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در اروپای غربی چهره موزه ها را به کلی دگرگون کرد. با توجه به نقش آموزشی موزه ها، خدمات آموزشی بیشتری برای اشاعه فرهنگ در محدوده گسترده تری به همراه برنامه های جدید در این زمینه طراحی شد که این برنامه ها «کاربردی کردن موزه ها» نام گرفته است» (همان، ۸) و موزه داران از وسایل ارتباط جمعی برای انجام این کار بهره فراوانی بردند.

تاریخچه موزه در ایران

نخستین موزه با مجموعه های خصوصی افراد توانمند، خانواده ها و موسسات هنری آغاز شد که شامل اشیاء طبیعی و نایاب بود. در ایران، ساخت اولین موزه به ناصرالدین شاه قاجار و پس از بازگشت وی از سفر اروپا نسبت داده می شود. «تهادینه شدن موزه با آغاز کار و تأسیس کاخ موزه ناصرالدین شاه قاجار در کاخ گلستان شروع شد (۱۲۹۱ تا ۱۲۹۳). ناصرالدین شاه دستور داد تا قسمتی از ساختمانهای سمت شمال کاخ را از جمله محل موزه قدیمی شاهان قاجار که در آن هدایای خارجی را نگهداری می کردند، تخریب کنند و اتاق موزه، کتابخانه، سرسرا، حوض خانه و سایر ملحقات آن را بسازند»

(همان، ۹). امروزه، موزه کاخ گلستان با غنا و تنوع آثار، کتابخانه، اسناد و مدارک کاخ، یکی از مهمترین موزه های کشورمان و یکی از معتبرترین موزه های جهان است. موزه ها را به شکل های گوناگون طبقه بندی کرده اند که فقط به ذکر انواع آن بسنده می شود. موزه های تاریخ و باستان شناسی - موزه های سایت های باستان شناسی - موزه های مردم شناسی - کاخ موزه ها - موزه های علوم و تاریخ طبیعی - موزه های منطقه ای (محلی) - موزه های سیار (گردشی) - پارک موزه ها - موزه های سلاح (نظامی) - موزه های اندیشمندان (خانه هنرمندان).

موزه بابل

موزه بابل با احتساب زیرزمین، دارای سه طبقه است. این مکان در سال ۱۳۰۷ شمسی به عنوان شهرداری (بلدیه) بنا شد بود. در سال ۱۳۷۴ شمسی با کاربری فرهنگی در اختیار میراث فرهنگی مازندران قرار گرفت و پس از احیاء، مرمت و بازپیرایی در بهمن ماه ۱۳۷۵ به عنوان موزه بابل گشایش یافت.

عکس شماره ۱: موزه بابل (نگارنده)

ورود به تالار موزه از ضلع شرقی است. در طبقه همکف، کتابخانه و مجموعه نسخ خطی و عکسهای قدیمی بابل و آثار سفالین قرار دارد. در سمت دیگر این طبقه، اسکلت زن جوان باستانی با قدمت ۳۲۰۰ سال و اشیاء تاریخی مربوط به آن در ویتترین های مجزا دیده می شود که در تپه باستانی واقع در روستای شهنه پشت از توابع بندپی غربی بابل، توسط یک تیم کاوش به سرپرستی دکتر حسن فاضلی نشلی - استاد گروه باستان شناسی دانشگاه تهران - بدست آمده است. این بخش از موزه در تابستان ۱۳۹۹ افتتاح شد.

تصویر شماره ۲: اسکلت زن جوان با قدمت ۳۲۰۰ سال - موزه بابل (نگارنده)

طبقه اول، شامل آثار شاهکار نمذنه‌های کهن جامخانه نکا، گنبد کابوس گرگان، گوهر تپه بهشهر، بابل و... می باشد. طبقه زیرزمین، به بخش مردم شناسی استان مازندران اختصاص دارد.

ورود به طبقه فوقانی موزه از طریق پلکان امکان پذیر است. در این طبقه، اشیای تاریخی، چون آثار سفالین، ظروف شیشه ای، طلا و جواهرات، ابزار شکار و جنگ، سکه های باستانی از دوره هخامنشی تا زنده، سکه های قاجار و شاهنشاهی و اسکناس های دوره محمد رضا شاه پهلوی و همچنین درب های قدیمی منبت کاری شده به نمایش درآمده است. مجموعه این طبقه را «تاریخ شهر بابل» نامگذاری کردند.

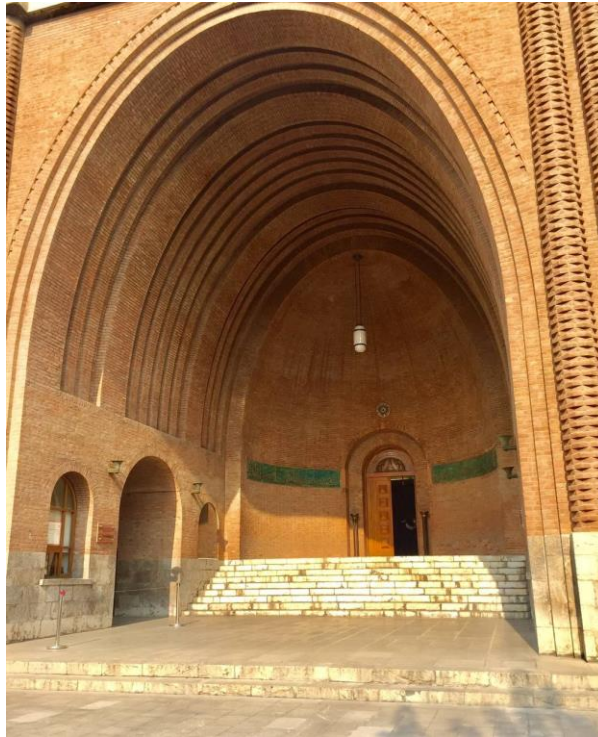
فاز مردم شناسی در طبقه زیرزمین قرار دارد که عبارتند از: ماکت خانه های روستایی و عطاری، ادوات کشاورزی، لباس های سنتی مازندران، آسیاب و غیره.

موزه ایران باستان

این موزه در ۲۱ اردیبهشت سال ۱۳۰۸ خورشیدی به دستور رضا شاه ساخته شد. این بنا را آندره گدار، معمار فرانسوی با الهام از طاق کسرا طراحی کرد و دو معمار ایرانی یعنی عباسعلی معمار و استاد مراد تبریزی اجرای آن را بر عهده گرفتند. ساختمان موزه در سال ۱۳۱۶ به اتمام رسید و موزه برای بازدید عموم افتتاح شد.

موزه ملی ایران، زیباترین و تاریخی ترین موزه در ایران با مجموعه‌ای از گنجینه آثار تاریخی و پیش از تاریخی ایران است که در تهران قرار دارد و شامل دو ساختمان مجزا به نام‌های موزه ایران باستان با تاریخ گشایش ۱۳۱۶ و موزه دوران اسلامی با تاریخ گشایش ۱۳۷۵ است.

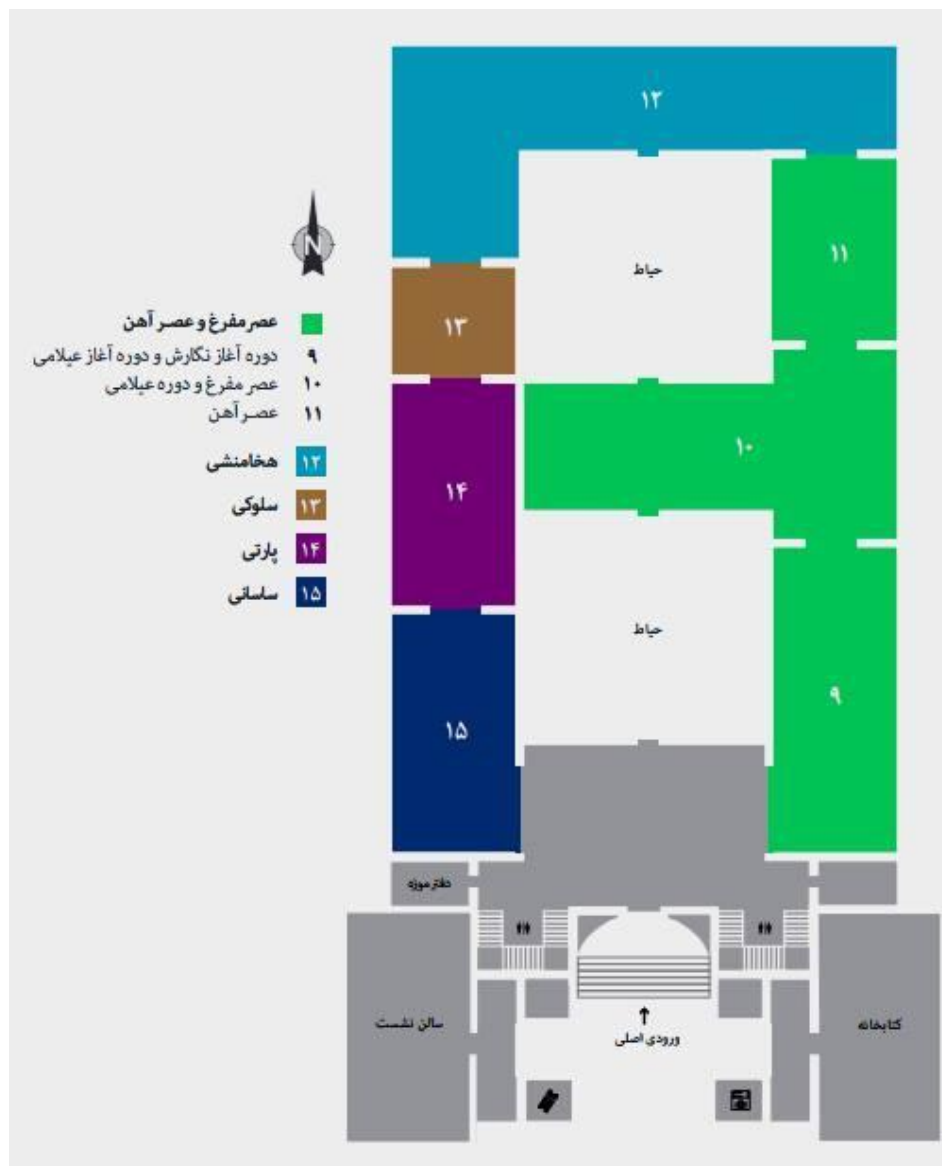
تصویر شماره ۳: سر در موزه ایران باستان - تهران (نگارنده)

این موزه مهم‌ترین موزه کشور درخصوص نگهداری، نمایش و پژوهش مجموعه‌های باستان‌شناختی ایران است. گستردگی و تنوع مجموعه اشیاء موجود در موزه به گستردگی جغرافیایی کشور و دوران‌های متعدد پیش از تاریخی، تاریخی و اسلامی است که انسان در این سرزمین زیسته و آثاری از خود بجای نهاده‌است. در حال حاضر موزه ملی به نمایش آثاری پرداخته که بیانگر غنای فرهنگ و تمدن، هنر، رشد اقتصادی و دست‌آوردهای فناوری ایرانیان است.

«ساختمان موزه در دو بخش نمایشگاهی و پژوهشی به طور مجزا طراحی شده است. بخش نمایشگاهی دارای دو اشکوب و یک طبقه زیرزمین، برای انبار است. تالارهای موقت نمایشگاه‌های موقت، کتابخانه و تالار سخنرانی نیز در این بخش قرار دارد. تأسیسات رفاهی، متناسب با فعالیت موزه محاسبه شده است.

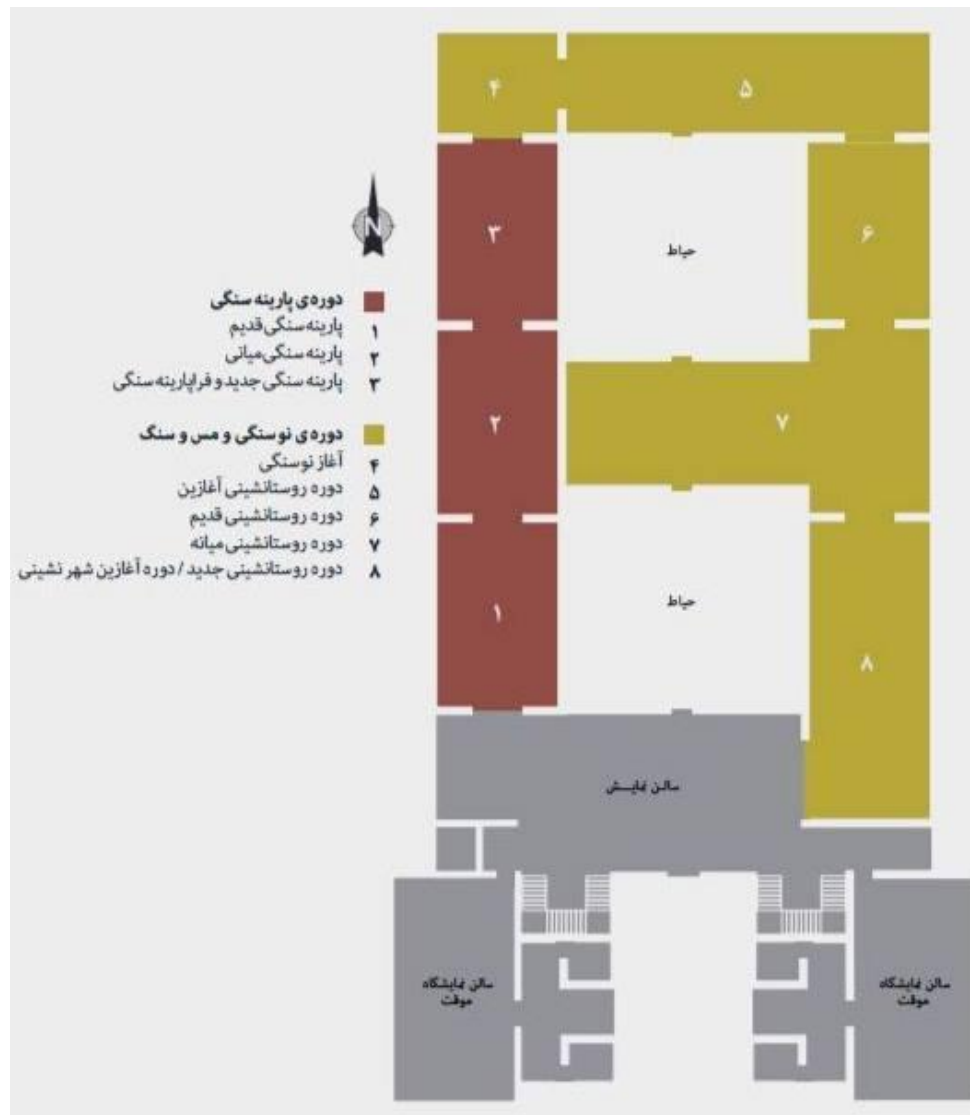
نور ساختمان بطور طبیعی و با نیروی الکتریسیته تأمین شده است. برای نورگیری طبیعی پنجره‌های بلند در دو ضلع شرقی و غربی تالارها، تعبیه و دو حیاطی خلوت یا پاسیوی مرکزی در میان تالارها منظور شده است. دستگاه گرم کن مرکزی برای گرم کردنی تالارها و همچنین، پنکه‌های بزرگ سقفی، علاوه بر پنجره‌ها، برای تهویه داخل تالارها نصب شده است» (نفیسی، ۱۳۸۰: ۱۶). در طبقه اول موزه ایران باستان، شامل دو بخش «پیش‌ازتاریخ ایران» با آثاری از دوران پارینه‌سنگی قدیم تا اواخر هزاره چهارم پیش از میلاد (یعنی از کهن‌ترین دوران تا پیش از ابداع نگارش) و «دوران تاریخی» با آثاری از اواخر هزاره چهارم پیش از میلاد (یعنی آغاز به کارگیری نگارش) تا پایان دوره ساسانی است.

تصویر شماره ۴: طبقه اول موزه ایران باستان (مجله علی بابا)

در طبقه همکف موزه ایران باستان، اشیای تاریخی به ترتیب قدمتشان قرار گرفته اند. در واقع، مسیری که برای بازدید در نظر گرفته شده است، از قدیمی ترین دوران به جدید ترین دوران می رسد. قدیمی ترین اشیاء، مربوط به دوران های مختلف پارینه سنگی است. اشیاء سنگی این بخش، بین ۸۰۰ هزار تا یک میلیون سال قدمت دارند که نشانگر حضور انسان های اولیه در فلات ایران هستند. هرچه به جلوتر، پیش می رود از قدمت اشیاء کمتر می شود؛ به عنوان مثال، ابزارهای سنگی مربوط به ۱۰ هزار سال قبل هم در این بخش قرار دارند. آثار اقوام آریایی در فلات پهناور ایران به ویژه هنر برنز لرستان، نقوش نمادین مهرها، تدفین به صورت جنینی در تابوت های سفالی قیر اندود شده و کشف شده از تپه حسنلوی آذربایجان، قانون حمورابی، کتیبه ها و حجاری های دوران باشکوه هخامنشی به ویژه آثار اکتشافی از تخت جمشید، آثار یونانی، آثار دوران اشکانی، آثار ساسانیان و... مجموعه ای بسیار غنی از تاریخ و تمدن کشور را دور هم فراهم کرده اند. در میان این آثار، آثار بسیار ارزشمند دیگری، مانند مرد نمکی (یکی از مردان نمکی کشف شده از معدن نمک چهرآباد زنجان) هم دیده می شود.

تصویر شماره ۵: طبقه همکف موزه ایران باستان (مجله علی بابا)

موزه ملی ایران با قدمت هشتاد ساله، به دلیل تنوع آثار موجود در آن و نیز به دلیل داشتن آثار تاریخی از دوره های متفاوت تاریخ ایران قبل و پس از اسلام، نه تنها بزرگ ترین موزه باستان شناسی ایران است، بلکه، یکی از غنی ترین موزه های جهان است.

تصاویر شماره ۶ و ۷: تالار طبقه همکف موزه ایران باستان (نگارنده)

تصویر ۸: سفال شوش ۲۵۰۰ تا ۳۵۰۰ ق.م. موزه ایران باستان (نگارنده)
تصویر ۹: مرد نمکی، موزه ایران باستان (نگارنده)

جدول تطبیقی (تشابهات و تفاوتها) عملکرد موزه های ایران باستان و موزه بابل در بازدید (نگارنده)

موزه بابل	موزه ایران باستان	به همراه داشتن کیف
ممنوع	ممنوع	فاصله بازدیدکننده با ویتترین
عدم وجود موانع، حول محور ویتترین و برخی از آثار نفیس	رعایت فاصله ۵۰ سانتی متری از ویتترین ها، پایه های نگهدارنده و	

موانع		
عدم لمس آثار و پایه های نگهدارنده، بدلیل وجود موانع	عدم وجود موانع، حول محور ویتترین و برخی از آثار نفیس	تماس با اشیاء باستانی
ممنوع	ممنوع	غذا خوردن و نوشیدن آب در سالن های موزه
کافه رستوران	عدم وجود کافه، رستوران	مرکز رفاهی
نیمه اول سال: ۹ صبح تا ۱۹ نیمه دوم سال: ۹ صبح تا ۱۷	نیمه اول سال: ۹ صبح تا ۱۹ نیمه دوم سال: ۹ صبح تا ۱۷	ساعات بازدید
برای بازدید کنندگان ایرانی: ۱۰۰۰۰۰ ریال برای بازدید کنندگان غیر ایرانی: ۱۰۰۰۰۰۰ ریال	برای بازدید کنندگان ایرانی: ۴۰۰۰۰۰ ریال برای بازدید کنندگان خارجی: ۴۰۰۰۰۰۰ ریال	قیمت بلیط
عکاسی بدون فلش	عکاسی بدون فلش	عکاسی
بصورت آنلاین	تلفنی یا حضوری	نحوه نوبت گیری
دارد	ندارد	تالار سخنرانی
دارد	دارد	کتابخانه
دارد	ندارد	تالارهای موقت نمایشگاه های موقت
دارد	ندارد	آزمایشگاه و کارگاه مرمت

کمبود و نارسایی در موزه بابل

ساختمان بنای موزه و امکانات موجود در آن به مردم در جهت رفع، خواسته هایشان کمک می کند. اصولاً هر موزه از چند بخش تشکیل شده است: تالارهای نمایش اشیاء، مخزن نگهداری اشیاء، آزمایشگاه و کارگاه حفاظت و مرمت، بخش نمایشگاه موقت، سالن سخنرانی و سمعی و بصری، کتابخانه، بخش پژوهشی و اطلاع رسانی، بخش رفاهی، بخش کودکان، تاسیسات و... با توجه به ساختار فیزیکی بنا که ذکر شد، موزه بابل با کمبود و نارسایی هایی مواجه است که به برخی از آنها پرداخته می شود:

الف) ساختمان، فاقد آسانسور است و افراد کم توان برای بازدید از طبقات با محدودیت و مشکل مواجه می شوند و امکان دسترسی به طبقه ها برای افراد توانخواه با صندلی چرخدار امکان پذیر نیست.

ب) برخی از ویتترین های اشیاء در اندازه نامتعارف و یا بالا قرار دارند و کودکان باید به زحمت اشیاء را تماشا کنند.

ج) وزن سنگین بخش بالایی ویتترین (تاج ویتترین) روی شیشه های چند میلی قرر دارد؛ احتمال اینکه با یک ضربه سقوط کند و شیشه ها فرو ریزد زیاد می باشد. این ریسک، هم اشیاء داخل ویتترین را در معرض آسیب قرار می دهد و هم کودکانی را که به آن تکیه داده اند. ویتترین موزه باید استانداردهایی وجود داشته که متضمن حفظ ماهیت و کیفیت اشیا درون آن باشد که

به لحاظ حفاظتی (مرمتی)، امنیتی، شارش های نوری، چرخه های زیست محیطی، شرایط آسایش اقلیمی، زیبایی شناختی، و برخی قواعد خاص طراحی و مورد استفاده قرار می گیرد.

د) کف طبقه دوم از چوبهای کلفت (پلور)* ساخته و رویه آن با پارکت پوشیده شده است که در اثر دویدن و راه رفتن کودکان و یا گروه های بازدید کننده، لرزش و تکان شدید می خورد و این تکان به ویتترین منتقل شده و در نهایت به آثار داخل ویتترین آسیب می رساند. در واقع، حفاظت فنی در به نمایش گذاردن و عرضه اشیای موزه ای، چنانچه همه جوانب کار در نظر گرفته نشود زیانبار خواهد بود و همچنین، موزه دار باید در چنین وضعیت نامطلوب، پیوسته با صبر و حوصله به کودکان گوشزد کند که در نهایت، افراط در کنترل و امر و نهی، منجر به سلب آزادی عمل و عدم شکوفایی استعداد کودکان می شود.

ه) حفاظت فیزیکی درب های قدیمی و تاریخی به نمایش در آمده در موزه بابل از ایمنی کامل برخوردار نبوده و در ویتترین و یا زنجیرهای حفاظ و موانع قرار ندارند تا از دست زدن بازدید کنندگان، بخصوص کودکان محفوظ بماند؛ چون، دست ها، آلودگیها و چربیهای خود را به اشیاء انتقال می دهند و احتمالاً، پاکسازی آنها، هزینه هنگفتی را دربر خواهد داشت. «وقتی اشیاء با دست جابجا شود، چربی دست روی اشیاء باقی می ماند و باعث جذب گرد و خاک می شود که ممکن است از نظر شیمیایی، مضر بوده و به آسانی هم پاک نشوند» (آگراوال؛ ۱۳۶۳: ۴۵).

و) با توجه به شرایط اقلیمی منطقه مازندران و میزان بالای بارش در فصول زمستان، باران از شکاف و درز پنجره ها به ویژه بخشهای شمالی و غربی نفوذ کرده و به داخل فضای تالار راه می یابد که باید بخش های آسیب دیده، تعمیر اصولی شود؛ یا حتی از تقطیر رطوبت هوا بر روی دیواره های خارجی و اشیا نزدیک به آنها نیز جلوگیری گردد.

ز) موزه بابل، فاقد آزمایشگاه و کارگاه حفاظت و مرمت است.

ح) مکانی خاص جهت به اشتراک گذاشتن فیلم های آموزشی و اسلاید و اجرای برنامه های نمایشی و عملی برای کودکان در نظر گرفته نشده است.

ط) تالار ویژه ی نمایش برای نمایشگاه های موقت؛ مثل نمایشگاه عکس، نمایشگاه نقاشی، صنایع دستی و... وجود ندارد. چنین نمایشگاه ها در سالن همکف و همجوار آثار تاریخی به نمایش گذاشته شده برگزار می شود که باعث سردرگمی بازدید کنندگان موزه می شود.

ی) با توجه به ماهیت خاص نورها و اثرات مفید و مخرب آنها که ملاک طراحی در موزه هاست، تالار موزه از نور مناسب برخوردار نیست؛ نورهایی که بصورت مستقیم به اشیاء می تابد، فاقد فیلترهای اشعه ماوراء بنفش هستند. زیان بارترین صدمات فتوشیمیایی در نتیجه تابش اشعه ماوراء بنفش (زیر ۴۰۰ نانومتر) ایجاد می گردد و گرمای ناشی از اشعه مادون قرمز نیز تا حد زیادی موجب تغییرات شیمیایی و آسیب جدی به اشیاء حساس، مثل: کاغذها، منسوجات و... می شود.

ک) سیستم تهویه مطبوع سرمایشی و گرمایشی اصولی که بایستی بر مبنای نیازهای اساسی مکان مورد نظر انجام گیرد، وجود ندارد. گرمای زیاد، موجب مشکلاتی از قبیل خشک شدن، تاب برداشتن، چروکیدگی، شکستگی، پوسته پوسته شدن و ضعیف شدن چسب در آثار تاریخی می گردد.

در تهویه مطبوع موزه ها، نباید درجه حرارت و رطوبت نسبی تغییر کند و مقدار آنها در ۲۴ ساعت شبانه روز ثابت بماند تا خطر احتمالی آسیب به اشیاء به حداقل برسد. رطوبت نسبی داخل موزه ۵۵ درصد و درجه حرارت ۲۰ تا ۲۲ درجه سانتی گراد در نظر گرفته می شود. میزان بالای آن باعث واکنش شیمیایی، تغییر ابعاد، فرسودگی زیستی؛ مثل: رشد کپک (در رطوبت

نسبی ۷۰٪ یا بالاتر)، باکتری‌ها می‌شود. دستگاه‌های پیشرفته تهویه هوا، بهترین محافظت در برابر نوسانات شدید دما و رطوبت است.

مهمترین نکاتی که موزه باید برای آموزش کودکان در نظر بگیرد

موزه‌ها، سرشار از داستان و حکایت هستند و شنیدن این داستان‌ها برای کودکان، موضوعی حیاتی است که نه تنها به آنان تاریخ را می‌آموزد؛ بلکه، حس هم‌دلی را نیز در آنان برمی‌انگیزاند. «قصه‌گویی و روایت داستان‌های اشیاء، یکی از راه‌هایی است که می‌تواند در انتقال مفاهیم به کودکان و حتی بزرگسالان نقش بسزایی داشته باشد. اشیاء محبوس در ویتترین‌ها هر کدام رازهایی در دل دارند که می‌توان با زبان قصه و روایت آنها را بازگو کرد» (کفاش زاده، ۱۳۹۸: ۵۳). «مربیان و موزه‌دارانی که تمایل دارند مفاهیم گوناگون میراث فرهنگی را به کودکان بیاموزند، باید چند موضوع اساسی را دنبال کنند؛ اول اینکه مخاطب خود را خوب بشناسند و نیازهای کودکان را در سنین مختلف شناسایی کنند که خود مستلزم فرگیری علم و فنون در جهت آموزش و کار برای کودکان است. دوم اینکه با نگاه کودکان و از منظر چشم یک کودک به اشیای موزه‌ها نظری بیندازد. سوم آنکه با ادبیات کودک آشنا گردند. کودکان دائم در حال تأثیرپذیری و یادگیری از محیط و رسانه‌ها هستند. هر چه محیط اطراف کودکان و به ویژه موزه‌ها در این رابطه غنی‌تر و پویاتر باشند می‌توانند از این استعداد بالقوه‌ی کودکان در جهت پیشبرد اهداف فرهنگی خود بهره‌ی بیشتری بجویند. همچنین، بازی متناسب با توان جسمی کودکان از موضوعات دیگری است که با آگاهی بر آن می‌توان برای آموزش مفاهیم فرهنگی به کودکان بهره‌جست» (همان، ۲۳-۲۵). «فلاطون عقیده داشت بازی نه تنها در رشد و پرورش کودکان و تحول منش آنها مؤثر است؛ بلکه، وسیله‌ای برای شناخت توانایی‌های کودک است» (مجیب، ۱۳۹۲: ۴۴). از این رو، بازی جزء لاینفک زندگی آنها محسوب می‌شود و آموزگاران، مربیان و والدین باید به این مقوله، توجه اساسی داشته باشند. «وقتی والدین برای فرزندان خود، وقت صرف می‌کنند، با آنها کنش متقابل به وجود می‌آورند، به تجربه‌های آنان علاقه‌نشان می‌دهند و آنها را در جهت بهبود شناخت‌ها و عادت‌هایشان سوق می‌دهند، کودکان بیشتر شانس پیدا می‌کنند که خلاق باشند و در زمینه‌های مختلف، از خود شایستگی نشان دهند. والدین تنها، روابط زیستی نشان نمی‌دهند؛ بلکه، صد نسلی که قبل از آنها بوده‌اند و صد نسلی که بعد از آنها خواهند بود، روابط اجتماعی و فرهنگی نشان می‌دهند. به همین دلیل است که عوامل ذاتی و محیط، کنش متقابل پیدا می‌کنند تا به نسل‌های انسان الگو بدهند» (وندزندن، ۱۴۰۰: ۴۳).

«طبق سنت، مطالعه رشد با مطالعه تحول انسان بر عهده روان‌شناسان است. حوزه مطالعه رشد، اصطلاحاً «روانشناسی رشد» نامیده می‌شود. تعریف خود روانشناسی چنین است: مطالعه علمی رفتار و فرایندهای ذهنی. بنابراین، روان‌شناسی رشد، شاخه‌ای از روان‌شناسی است که چگونگی تغییر اشخاص به مرور زمان و در عین حال، ثابت ماندن آنها از برخی جنبه‌ها را مطالعه می‌کند» (همان، ۱۴).

بر اساس تعریف روان‌شناسی رشد، تأثیرهای آموزش به کودکان در سنین مختلف مطالعه شود و با در نظر گرفتن ویژگیهای رشد و یادگیری کودکان، به چه صورت و یا از چه روش‌هایی می‌توان به آنها آموزش داد تا هر چه بیشتر، آثار تاریخی و هویت کشور خود را بشناسند. برای روشن شدن مطلب، نگارنده، موضوع‌هایی را بیان می‌کند: اصولاً کودکان در بدو ورودشان، مورد استقبال و خوش‌آمدگویی کارکنان موزه، بخصوص، راهنمای موزه قرار می‌گیرند؛ این خوش‌آمدگویی می‌تواند پاداش‌های برای کودکان محسوب شود. آنها قبل از بازدید، کنجکاو هستند که چه چیزهایی در موزه وجود دارد و در حین بازدید از موزه،

سوالهایی در ذهنشان نقش می بندد که اگر فضا را صمیمی و متناسب با روحیه خود ببینند، خواهند پرسید. بعضی از پاسخ این پرسشها روشن است. برخی به پروراندن نیاز دارند و موزه دار را به تفکر وامی دارند و برخی دیگر، جواب روشنی ندارند؛ بطور مثال: کودک می پرسد: «در موزه، دایناسور برای نمایش وجود دارد؟». راهنما در جواب او، صرفاً به بله یا خیر اکتفا نمی کند؛ بلکه، باید بحث را گسترش دهد؛ و یا اگر آدم شوخ طبعی است، می تواند با خوشرویی و به شوخی بگوید: «ما در موزه، دایناسور نداریم. آن چیزی که شما شنیدید، دایناسور نبود؛ بلکه، «دایی ناصر» است. ناصر، اسم دایی یکی از بچه هاست؛ وقتی سریع صدایش می زند، شنیده می شود: دایناسور!». همین شوخی به ظاهر بی مزه به شاد شدن کودکان کمک بسیاری می کند و همچنین به آنها یاد می دهد از سوال کردن هیچگونه واهمه نداشته باشند. بدیهی است در این راستا، اگر موزه دار، پاسخ پرسشی را نمی داند، نگران نشود. از کودک می خواهد جوابی را که به نظرش درست است، بازگو کند. او به استدلال های پاسخ کودک گوش می کند؛ چون، همه این پرسشها به پشتیبانی و تشویق نیاز دارد. موزه دار ضمن احترام به کودکان، با آنها تماس چشمی برقرار کرده و از زاویه ی دید آنان به شیء نگاه می کند؛ به نحوی که هم با رفتار خود و هم با در نظر گرفتن محیطی خالی از هر گونه تظاهرات ترسناک و تشریفات غیر ضروری، فضای موزه را برای کودکان دوست داشتنی می کند و خاطرات خوب و خوشی را برایشان می آفریند. راهنمای موزه در عین حالیکه به گذشته احاطه دارد، به کمک شناخت روز جامعه، مخاطب را آموزش می دهد؛ به عنوان مثال، کوبه های زنانه و مردانه در درب های قدیمی را می توان با زنگ و آیفون های کنونی مقایسه و برای کودکان تعریف کند که چگونه در گذشته با بکارگیری کوبه های قدیمی، حس اعتماد موج می زد. و یا در مورد پلان ها و نقشه های خانه های قدیمی است که چطور به بخش های اندرونی (محرم پذیر) و بیرونی (مهمان پذیر) تقسیم می شد و در مقایسه با پلان خانه ها و واحدهای مسکونی امروزی، می توان اصل محرم و نامحرم را توضیح داد. «یک مربی موزه، هویت شغلی خود را فقط محدود به واسطه بودن بین مردم و آنچه در نمایشگاه عرصه می شود نمی داند؛ بلکه، کوشش می کند تا نوعی ارتباط با بازدیدکننده از طریق تمام زمینه های کاری موزه برقرار کند که البته این موضوع در موزه های بزرگ هم کمتر اتفاق می افتد» (سیورت احمدی، ۱۳۸۲: ۱۰). او منتظر رسیدن زمان ایده آل و امکانات و تجهیزات نباشد و باید تمام نیروی خود را برای شناخت اصولی و جذب کودکان استفاده کرده و مؤثر واقع گردد. «ژان پیاز» بیش از ۵۰ سال به مطالعه ی کودکان در موقعیتهای عادی پرداخت. این مطالعه او را قانع کرد که تفکر کودک، مثل تفکر بزرگسال، یک الگوی شکل یافته نیست. در آموزش کودکان، وقتی تلاش می کنیم با منطق بزرگسالان پیش برویم، در واقع این واقعیت را در نظر نمی گیریم» (وندز زدن، ۱۴۰۰: ۱۱۲).

از نکات مهم دیگر آموزش، چگونه بالا بردن سطح آگاهی کودکان برای حفاظت و جلوگیری از آثار تاریخی موجود در کشور و یا در سطح بین الملل می باشد. متأسفانه، پاره ایی از آسیب های وارده بر آثار تاریخی، مثل: یادگاری نوشتن بر دیوار و در و پنجره ها، خراشیدن، شکستن و .... روی آثار تاریخی از سوی انسانها بوده است؛ به عنوان مثال: می توان از بررسی خطوط و نوشته ها بر روی سی و سه پل اصفهان به این مورد واقف شد که بیشتر یادگاری ها از طرف سربازها انجام شده که خود، بازتابی از بیان اندیشه و طرز فکر و نوع هنجار یک ملت را در بردارد و یا نمونه دیگر خراب کردن آثار هنری در هفته نامه پرشین آمده است که چند سال پیش، خانم ریندی به خاطر بوسه زدن روی یک نقاشی اثری از سای تومبلی (Cy Twombly) هنرمند آمریکایی که در موزه لمبرت شهر آوینیون در جنوب فرانسه به نمایش درآمده بود به زندان محکوم شد. این زن، اتهام آسیب رساندن به اثر نقاشی را رد کرد و اظهار داشت که آنچنان شیدای این اثر هنری شده بود و این کار

وی که مواد آرایشی لبش، روی این تابلو بماند و بر اهمیت این تابلو افزوده شود، چنین کاری را انجام داده بود. (هفته نامه پرشین، ۱۳۸۶).

برخی از آسیب ها را خود باستان شناسان و مرمت گران و دانشجویان در هنگام کار به صورت ناآگاهانه و نیمه آگاهانه، بر میراث گرانبها وارد می کنند. این چنین اعمال آسیب رسان، هنرستیزی (Vandalism) محسوب می شوند. چنین عمل، با سطح دانش و آگاهی عمومی جامعه نسبت به تخریب اموال عمومی همراه است و به هیچوجه، کشور پیشرفته یا غیر پیشرفته نمی شناسد. «وندالیسم در بحث آسیب شناسی یک مسئله خاصی است، به این خاطر که ما در برابر سایر آسیبهای وارده به بناهای تاریخی، می توانیم به طور فوری و یا در مدت کوتاهی، با عملیات فیزیکی به پیشگیری و درمان آن بپردازیم، در حالیکه در مواجهه با آسیب واندالها ما با عملیات فیزیکی نمی توانیم کاری از پیش ببریم. بنابراین، باید در برخورد با این پدیده ی ویرانگر به ابزارهای دیگری متوسل شویم. هر بنای تاریخی یک اثر هنری است، پس باید در برخورد هنری صورت پذیرد.» (براندی، ۱۳۸۸: ۸۶). برای پیشگیری از پدیده فوق العاده ی خطرناک واندالیسم، باید به جای بکار بردن وسایل، امکانات و اجرای قوانین شدید، سعی شود با آموزشهای اصولی و آشنا ساختن انسان ها، مخصوصاً کودکان با میراث گرانبها و میزان ارزش گذاری بر آثار و ابنیه تاریخی و در ایجاد دوستی میان کودکان با آثار باستانی همت گماشت. نقاشی کشیدن کودکان از بناها و آثار تاریخی، تعریف تاریخ در قالب داستان برای کودکان، قصه، کتابخوانی و خاطره نویسی کودکان در مورد آثار تاریخی و هنری از دیگر راهکارهایی است که می تواند موجب نهادینه شدن ارزش های آثار در ذهن کودکان بوده و در آینده مثمرتر و ضامن سلامتی میراث واقع گردد. علاوه بر حفاظت فنی، فیزیکی و قانونی در خصوص نگهداری از آثار تاریخی و فرهنگی، روشهای علمی مناسب نیز، آموزش داده می شود تا در عمل مورد استفاده قرار گیرد. در اینجا لازم به ذکر است که امروزه، آثار تاریخی، فقط به ابنیه و اشیاء باستانی (میراث جهانی ملموس) محدود نمی شود؛ بلکه، دارایی ها و ذخایر فرهنگی جهان را هم در بر می گیرد؛ از قبیل: موسیقی، ترانه، لالایی، مراسم نوروز، آیین شب یلدا، جشن ها، مهارت های بافت فرش و تولید صنایع دستی، که همگی بخشی از میراث جهانی ناملموس محسوب می شوند.

تصویر شماره ۱۰: آرم میراث جهانی ملموس (hamshahrionline.ir) تصویر شماره ۱۱: آرم میراث جهانی ناملموس (fa.wikipedia.org)

تفاوت های رفتاری کودکان دختر و پسر در بازدید از موزه بابل

اصولاً بسیاری از یادگیری ها در موزه برای کودکان عمیق تر می شود. یک راهنمای موزه به تفاوت های بین فردی کودکان توجه می کند و «توانایی های آنها را از نظر بدنی و روانی می شناسد، با چگونگی رشد کودکان، آشنا و از روش های تعلیم و تربیت رسمی و غیر رسمی کشور آگاه هستند. به فرهنگ سرزمین خود عشق می ورزند» (معمدی، ۱۳۸۲: ۲۱). بعضی از کودکان با فعالیت و تمرین یاد می گیرند، برخی با پژوهش و برخی دیگر بطور ذهنی می آموزند. بنابراین، آموزش برای همه آنها به یک روش نخواهد بود.

به محض ورود کودکان به محل نمایش موزه به آنها فرصت می دهد و با درایت خود، توجه می کند که کدام بخش از آثار موزه برای کودکان دختر و یا پسر جذاب تر است و همان قسمت را برایشان توضیح می دهد؛ نه الگوها و آموزشهای از پیش تعیین شده. تجربیاتی که نگارنده در مقوله جنسیت کودکان در ارتباط با بازدید از آثار تاریخی در موزه بابل کسب کرد به اختصار بیان می شود:

- دخترها بیشتر از پسرها به آن دسته از آثار باستانی که شامل زیورآلات، به ویژه طلا می باشد، علاقه نشان داده و به وجد می آیند.

- پسرها بیشتر از دخترها به سکه های موجود در آثار باستانی موزه علاقه دارند و با دیدن اولین ویتترین سکه، با دوستان خود به رقابت پرداخته تا سهم بیشتر بازدید را به خود اختصاص دهند. یکی از اهداف موزه، ایجاد صلح و دوستی است. یک موزه دار در این زمان، به بهترین وجه می تواند مفهوم صلح را به کودکان منتقل کند و بر آنها تأثیر مثبت بگذارد که با همسالان خود دوست باشد، هوای هم را داشته باشند و در صلح و آشتی زندگی کنند.

تصاویر شماره ۱۰ و ۱۱: بازدید کودکان از موزه بابل بر اساس جنسیت و توجه آنان به اشیاء مورد علاقه (نگارنده)

- دختران در بازدید از موزه، آرام و با احتیاط حرکت می کنند و در مقایسه با پسران، بیشتر صحبت می کنند.
- فعالیت ها و جنب و جوش های بدنی بیشتری در جین بازدید از پسران مشاهده می شود.

نتیجه گیری

موزه ها، یکی از مراکز آموزشی به شمار می روند که عملکرد های شبیه به هم دارند و قادر هستند نقش بسیار مهمی در معرفی و شناساندن تجارب فکری، فرهنگی و القا و انتقال احساس، اندیشه و هویت ملی را بر عهده داشته باشند. موزه داری یک علم است؛ علمی که دائماً در حالی پیشرفت و تکامل است. موضوع تهیه وسایل موزه ای، حفظ و نگهداری، نمایش، بهره گیری و روش های علاقمند کردن مردم به موزه و گسترش آنها دائماً مورد بحث و تبادل نظر مدیران موزه ها و کسانی است که در این راه کار می کنند. شناسایی وسایل موزه ای یک تخصص است و به آموزش دقیق علمی نیاز دارد. «(معتدی، ۱۳۸۸: ۲۱). نقش حساس موزه ها در ارتقای سطح فرهنگی جامعه، نشان دهنده ی نیاز اساسی به توسعه موزه ها در تمامی جنبه های آموزشی، علمی برای پاسخگویی به نیازهای مخاطبین می باشد. موزه ها باید همواره تلاش کرده تا با توجه به مدیریت و فناوری جدید، توانمندیهای خود را به طروق مختلف ارائه دهند تا امکان برقراری ارتباط هر چه بیشتر و بهتر با مخاطبان در هر سن و هر سطح از آگاهی را داشته باشد؛ از جمله، آموزش به کودکان باید با ابراز محبت، مهربانی، سعه صدر، توأم با قصه گویی و بازی، جذاب و خوشایند باشد؛ بنابراین، فرایند یادگیری و انتقال مفاهیم اصولی دارد که برای دریافت نتیجه ی بهتر، باید آنها را رعایت کرد. با امید به اینکه انجمن و سازمان های وابسته به شوراهای شهری، فرمانداری ها و استانداری ها، مربیان، اولیاء آموزشی و مدیران نیز با فراهم آوردن امکانات لازم و تدارک برنامه های بازدید از موزه و سایت موزه های باستانی در تکمیل و اجرای هرچه بهتر این امر مهم با میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در تعامل باشند. حفاظت از آثار تاریخی، علاوه بر انتقال این میراث به آیندگان، می تواند به صنعت گردشگری کمک شایان بکند.

پی نوشت ها

* پلور یا نعل: گاهی به آن واشان نیز می گویند مکعب مستطیلی است که از گرده بینه یا چهارتراش تهیه می گردد. اگر برای سقف ریزی استفاده شد به آن واشان و اگر از آن برای نگهداری سقف استفاده شود به آن ستون و اگر برای نگهداری کف و ایوان استفاده شود به آن نعل و عمل آنرا نعل ریزی گویند. ابعاد آن ۱۰ در ۱۰ در ۴ تا ۶ متر است.

* پیازه: ژان پیازه (Jean Piaget, ۱۸۹۶-۱۹۸۰)، روان شناس و زیست شناس مشهور سوئیسی است. او بیشتر به خاطر تلاش هایش در زمینه روان شناسی رشد و شناخت شناسی شهرت دارد و به تنهایی جامع ترین و محکم ترین تئوری را درباره تحول شناختی (تحول هوش) ارائه داده است.

منابع و مأخذ

- آگراوال، اپی؛ **مراقبت و نگهداری اشیاء موزه ای**؛ ترجمه: زهرا راحت ورنوسفادرائی؛ وزارت ارشاد اسلامی، اداره کل موزه ها؛ چاپ اول، ۱۳۶۳.
- براندی، سزار (۱۳۸۸)؛ **تئوری مرمت**؛ ترجمه پرویز حناچی؛ تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- صمدی رندی، یونس (۱۳۷۷)؛ **مجموعه قوانین، مقررات، آیین نامه ها، بخشنامه ها و معاهدات، سازمان میراث فرهنگی کشور**؛ انتشارات سازمان میراث فرهنگی کشور.
- کفاش زاده، لیلا (۱۳۹۸)؛ **کودک و میراث فرهنگی**؛ پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری.
- مجیب، فرشته (۱۳۹۲)؛ **اصول و تئوری بازی های در دوره پیش دبستانی**؛ چاپ اول، تهران، فاطمی.
- مونتانر، جوزف ماریا (۱۳۸۲)؛ **موزه های جدید**؛ ترجمه اکرم بحرالعلوم؛ سازمان میراث فرهنگی کشور، چاپ اول.
- نفیسی، نوشین دخت (۱۳۸۰)؛ **موزه داری**؛ تهران، انتشارات سمت؛ سازمان میراث فرهنگی کشور (پژوهشگاه).

- وندر زندن، جیمز (۱۴۰۰)؛ روان شناسی رشد؛ ترجمه: دکتر حمزه گنجی؛ تهران، نشر ساوالان.
- سیورت، آدلاید؛ وبژگی موزه کودکان و نوجوانان در چیست؟؛ حسین احمدی (مترجم)؛ نشریه موزه ها، شماره شانزدهم، شماره پیاپی سی و هفتم؛ زمستان ۱۳۸۲؛ ص. ۱۰.
- فوکو، میشل (۱۳۸۴)؛ از فضاهاى دیگر، مجله بیناب (سوره مهر)؛ ترجمه: رضا بهار؛ شماره ۹، ص. ۱۲.
- کابرال، ماگالی (۱۳۸۲)؛ برقراری ارتباط میان تاریخ و جامعه از رهگذرخانه، موزه های تاریخی، فرهاد مالکی (مترجم)؛ نشریه موزه ها، شماره پانزدهم، شماره پیاپی سی و ششم؛ پاییز ۱۳۸۲.
- معتمدی، اسفندیار، ۱۳۸۸؛ موزه و کودک؛ نشریه موزه ها، شماره شانزدهم، شماره پیاپی سی و هفتم؛ زمستان ۱۳۸۲؛ صص ۲۰ و ۲۱.
- هفته نامه پرشی، ۲۷ جولای ۲۰۰۷، جمعه ۵ مرداد، سال اول - شماره چهارم؛ ص ۲۲.

<https://www.persianweekly.co.uk>

<https://www.alibaba.ir/mag>

<https://www.hamshahrionline.ir/news/47552>

<https://fa.wikipedia.org/wiki>